

PEER TUTORING VOOR BEGRIJPEND LEZEN

Rita De Clercq & Bieke Ampe

---

1 Inleiding

In het kader van een zorgbreed en zorgverdiepend beleid zochten wij binnen onze school naar mogelijkheden om kinderen onderwijs op maat te bieden.

We vonden "peer tutoring" een geschikte werkvorm om tegemoet te komen aan verscheidenheid tussen kinderen¹.

"Peer tutoring" is een specifieke manier van samenwerken tussen:

- leerlingen van dezelfde leeftijd, same-age of klasinterne samenwerking
- leerlingen van verschillende leeftijd, cross-age of klasoverschrijdende samenwerking.

2 Zorg op maat

Niemand zal betwisten dat lezen in onze huidige samenleving een belangrijke plaats inneemt. Ook zal niemand betwisten dat lezen echter niet voor iedereen even gemakkelijk is. Naast een aantal basiscompetenties om te leren lezen, blijken nogal wat kinderen moeite te hebben met het begrijpen, de betekenis van wat er geschreven staat. Het was dan ook een uitdaging om naast de technische aspecten ook de begrijpend-leesvaardigheid op een gestructureerde en doeltreffende manier aan te pakken en zo bij kinderen het leesplezier te stimuleren.

In die aanpak spelen twee vernieuwende pijlers een belangrijke rol:

1. De werkvorm "peer tutoring", waarbij de ene leerling de andere begeleidt bij het inoefenen van bepaalde leerinhouden. Wij kozen voor een klasoverschrijdende vorm, waarbij de leerlingen van het vijfde leerjaar (groep 7) de leerlingen van het tweede leerjaar (groep 4) ondersteunen bij het begrijpend lezen. Er is dus sprake van een duidelijke helpersrelatie waarbij de ene leerling de andere ondersteunt in een één-op-één situatie.
2. De expliciete instructie of het aanbrenge van verschillende begrijpend-leesstrategieën.

Dit alles met de bedoeling om zowel de zwakke als de goede lezers in hun eigen tempo maar ook op hun eigen niveau aan hun trekken te laten komen.

Door beide innoverende technieken te combineren komen we tot een actieve vorm van begrijpend lezen in de basisschool.

3 Vernieuwing op school

Onderzoek wijst uit dat de meeste traditionele leeslessen er als volgt uit zien :

- de leerkracht luistert naar de leesbeurten
- de leerkracht stelt vragen en helpt zoeken naar antwoorden
- de leerkracht beoordeelt de antwoorden

Er wordt nauwelijks tijd besteed aan expliciete instructie, aan de manier hoe we kinderen kunnen leren een tekst beter aan te pakken om hem ook beter te begrijpen.

Door het aanbrengeen echter van strategieën stappen we af van de visie dat vooral door veel te lezen de begrijpend-leesvaardigheden spontaan tot ontwikkeling komen. Het wordt steeds duidelijker dat strategieën voor veel kinderen wel degelijk geëxpliciteerd moeten worden om:

- inzicht te krijgen in de strategieën die het leesbegrip kunnen ondersteunen
- zicht te krijgen op hoe die moeten worden toegepast
- te weten op welk moment in het leesproces die moeten worden aangewend

Het is dan ook de bedoeling dat kinderen na verloop van tijd spontaan en zelfstandig de leesstrategieën gaan toepassen wanneer ze teksten lezen.

De vernieuwde aanpak bestaat uit een aantal fasen.

Vooraleer de kinderen gaan samenlezen in leeskoppeltjes worden de leerlingen van de vijfde klas (tutors) grondig voorbereid op hun taak als tutor.

Ze krijgen een inhoudelijke training waarin de expliciete instructie in een aantal leesstrategieën voorop staat.

Tenslotte wordt elke leesstrategie uitgebreid ingeoeffend door de leeskoppels.

Achteraf wordt met de oudste leerlingen over de leestijden gereflecteerd. In deze reflectie gaat de aandacht naar de evaluatie van de leesstrategieën.

Ook de sociale aspecten komen aan bod, die leesmomenten vertellen immers veel over het karakter van de kinderen.

Reflectie is belangrijk om volgende leestijden bij te sturen.

4 Leesstrategieën

De begrijpend leesstrategieën worden aangebracht en met behulp van opdrachtkaarten ingeoeffend.

Zes leesstrategieën komen expliciet en stapsgewijs aan bod :

1. Activeren van voorkennis
2. Voorspellend lezen
3. Hoofdzaken onderscheiden
4. Woordbegrip bewaken en de betekenis achterhalen van woorden die men niet begrijpt
5. Tekstbegrip bewaken en de betekenis achterhalen van tekstdelen die men niet

begrijpt

6. Het soort tekst bepalen

De strategieën beslaan het hele leesproces :

- voor het lezen, om de kinderen optimaal voor te bereiden op de tekst
- tijdens het lezen, om de tekst zo goed mogelijk te begrijpen
- na het lezen, als evaluatie

5 Voorbereiding van tutor en tutee

De betrokken klassen maken kennis met de werkvorm "peer tutoring" aan de hand van videofragmenten + nabespreking.

Er volgt een eerste kennismaking tussen beide klassen. Dit kan via sport en spel, muziek en dans, een gezamenlijke knutselactiviteit, een zoektocht doorheen de school, een klasoverschrijdende uitstap, ...

De oudste leerlingen worden ingewijd in het tutorschap. In een zevental lessen komen zowel sociaal-communicatieve als pedagogische competenties aan bod. De tutors leren hoe je kan laten zien dat je belangstelling toont, hoe je een leestijd het best begint en eindigt, hoe je omgaat met fouten, hoe je complimentjes geeft en hoe je op een goede manier hulp kan bieden.

Na het vormen van de leeskoppels vindt een eerste kennismaking plaats tussen tutor en tutee. De bedoeling is dat beide partners elkaar beter leren kennen. En aangezien dit project rond lezen draait, is het ook bijzonder interessant om te weten te komen wat je leesmakker van lezen vindt. Deze activiteit wordt voornamelijk door de tutor voorbereid. De gegevens kunnen verzameld worden via een interview of een aangepast spel.

Naast de voorbereiding van de tutors maken beide deelnemende klasgroepen, via expliciete instructie, uitgebreid kennis met de leesstrategieën. Beide klassen doen dit op het eigen niveau. De bijhorende opdrachtkaart wordt op dat moment door de leerlingen van beide klassen ingevuld, zodat zowel tutor als tutee vertrouwd raakt met de takenkaart.

6 Organisatie

Het is evident dat leerkrachten die "peer tutoring" inschakelen ook geloven in deze vorm van samenwerking tussen leerlingen en bereid zijn hun uurroosters op elkaar af te stemmen en tijd te maken voor overleg.

Voorzie één of meer vaste leesmomenen in de week. Wij opteerden voor 1 x 50 minuten per week + 25 minuten extra voor de nabespreking in het vijfde leerjaar (groep 7).

Het samenstellen van de leeskoppels is een moeilijke klus. Hierbij wordt rekening

gehouden met het leesniveau van de kinderen, het karakter en hun sociale bekwaamheden. Het is het beste als er geen familiebanden zijn tussen tutor en tutee.

Voor de leesmomenen gebruiken we drie lokalen : onze eigen klassen, die recht tegenover elkaar liggen en één extra ruimte, zodat de leeskoppels niet te dicht bij elkaar zitten.

7 Verloop van de leestijd

De tutors halen hun tutees bij het begin van de leestijd op en nemen hen mee naar een afgesproken "vaste" leesplek in de klas, in een vrij lokaal, ...

De – in de klas aangebrachte – leesstrategie wordt ingeoeft aan de hand van opdrachtkaarten.

De tutors hebben daarbij als taak het leesproces van de tutee te bewaken. De tutee leest de tekst, maar de tutor houdt in het oog waar het fout loopt of wanneer het moeilijk wordt. De tutors moeten beslissen op welk moment ze tussenbeide moeten komen, hoe ze hulp kunnen bieden, welke vraag ze kunnen stellen.

Zij leren de jongere kinderen de leesstrategieën toepassen en op die manier leren ze ook zelf deze strategieën functioneel te gebruiken. Bij elke strategie hoort een opdrachtenkaart. Tijdens het leesmomen is het de tutor die de antwoorden neerschrijft. Om de interactie niet te belemmeren worden spellingsfouten door de vingers gezien.

Na de leestijd brengen de tutors de tutees naar hun klas.

Voor de tutors volgt een nabespreking. In deze reflectie gaat de aandacht naar de evaluatie van de begrijpend-leesstrategie en naar de controle van de algemene sociale, pedagogische en didactische tutorvaardigheden.

8 Rol van de leerkracht

Tijdens het tutorlezen is het belangrijk dat de leerkrachten van beide betrokken klassen steeds aanwezig zijn om vragen te beantwoorden, de leeskoppels in hun attitudeontwikkeling en strategiegebruik te begeleiden, de tijd te bewaken en in te spelen op onvoorziene situaties.

We moeten er echter voor waken om niet té snel in te grijpen. Kinderen ontdekken zelf wel wat er fout loopt en krijgen tijdens de nabespreking veel bruikbare tips van hun medeleerlingen. Vandaar dat we van oordeel zijn dat de nabespreking met de tutors van essentieel belang is.

9 Materiaal

Om een nieuwe leesstrategie in te oefenen werken we voornamelijk met een aantal vaste teksten die speciaal voor deze strategieën werden geselecteerd.

Als de kinderen de strategie eenmaal onder de knie hebben, lezen ze uit zelfgekozen of door ons geselecteerde boekjes uit school-, klas- of stadsbibliotheek.

We willen in de toekomst meer gebruik maken van functionele teksten (uitleg van spelregels, tijdschriftartikels, boekbesprekingen, reclameteksten ..) en doe-teksten (een stappenplan voor een knutselactiviteit, een recept, ...)

In elk lokaal zijn woordenboeken voorhanden.

Per koppel is een projectmap voorzien waarin de opdrachtkaarten bewaard worden. De tutor is hiervoor verantwoordelijk.

10 Ervaringen – resultaten

Deze onderwijsmethode laat een gedifferentieerde benadering toe, waarbij alle kinderen betrokken zijn en zij toch onderwijs op maat krijgen. Niemand hoeft de klas te verlaten of in een aparte groep te gaan zitten.

De jongere leerling (tutee) krijgt individuele aandacht en uitleg. Door tijdens het tutorlezen een hoog interactieniveau te koppelen aan een actief leergedrag krijg je een leereffect dat veel groter is dan in een traditionele leesles.

De oudere leerling krijgt ook een veel beter begrip van de inhoud, omdat hij het moet uitleggen aan de jongere leerling. De leerlingen vinden hun rol als tutor zeer aangenaam, wat hun leerhouding ten goede komt.

Heel belangrijk is dat kinderen de aangeleerde strategieën ook toepassen in andere leergebieden waarbij ze opdrachten moeten begrijpen en taal gebruiken. Zoals bijvoorbeeld bij het instuderen van lessen en het oplossen van wiskundige vraagstellingen. Het is prachtig om te zien hoe de jongere kinderen klasintern de tutorrol overnemen om hun buurtje te helpen zoeken naar juiste oplossingen.

Samen lezen vinden de kinderen heel leuk om te doen, ze kijken echt uit naar de leestijden.

Deze klasoverschrijdende vorm van samenwerken en zorg dragen voor elkaar is een unieke kans om niet alleen het lezen en leesplezier te bevorderen, het is ook een ongelooflijk instrument om kinderen te bekwamen in sociale vaardigheden. Het stimuleert enorm het zelfbeeld.

De persoonlijke band met de tutor geeft de samenwerking een ongedwongen en ontspannen karakter. De kinderen krijgen individuele aandacht op een manier die wij als leerkracht nooit kunnen geven. Spontaan proberen zwakke lezers de leestechnische moeilijkheden te overwinnen omdat ze weten : als het niet lukt is er iemand om mij te helpen. Precies dat geeft kinderen een veilig en goed gevoel, het zelfvertrouwen groeit!

De resultaten van het onderzoek zijn veelbelovend. De kinderen die expliciete instructie hebben gekregen in leesstrategieën en deze hebben ingeoeft via peer tutoring

boeken op het vlak van begrijpend lezen een veel grotere vooruitgang dan kinderen bij wie het op de traditionele manier werd ingeoeffend.

Heel belangrijk hierbij is dat leerwinst nauw samenhangt met de wijze waarop de uitleg wordt gegeven.

Vooraf bij de vijfdeklassers (tutors) was de vooruitgang in grote mate merkbaar. Bij de jongste lezers (tutees) werd vooral vooruitgang geboekt in het technisch lezen.

Ook voor de zwakke lezers werden positieve veranderingen in leesbegrip vastgesteld, doordat ze in hun eigen tempo en op hun eigen niveau aan hun trekken kwamen.

En de leerkrachten? Het is voor hen een haalbare vorm van differentiatie en het biedt tal van observatiekansen. Het geeft de leerkracht ook de kans specifieke hulp te bieden waar dat nodig is.

Tutorprogramma's leiden pas echt tot betere leerprestaties en positieve veranderingen in attitudes, wanneer ze onder de juiste condities worden geïmplementeerd.

We hebben deze klasoverschrijdende werkvorm nu ook verder uitgebreid naar andere leerjaren van de lagere school.

Vergeleken met andere onderwijskundige vernieuwingen blijken tutorprogramma's een relatief goedkope methode te zijn om de leerprestaties van kinderen te verbeteren.

Noot

¹ Het project "*Peer tutoring voor begrijpend lezen*" loopt in samenwerking met de RUG – Gent